జీవితపు విలువ

బస్సు దిగింది. అడుగులో అడుగు వేసుకుంటూ ఒక వందగజాలు నడిచింది. సరిగా ఆ సందులోకే!

ఒకదశ గడిచిపోయింది. యిదే వేళకు యిలాగే, ఈ సందమ్మటే నడుస్తూ పోయేది. మళ్ళీ యీనాడు నడుస్తోంది అదే సమయాన. జయలక్ష్మిని స్మృతులు బాధ పెడుతున్నాయి. పాతకాలపు జ్ఞాపకాలు పదే పదే పలకరిస్తున్నాయి.

చెట్టు చిగిర్చి పూవులుపూసే సమయాన మొదలు విరిగింది. తుఫాను గాలివల్ల జీవిత వృక్షం కూకటి వేళ్ళతో పెల్లగించుకు పడిపోయింది. తనెందుకు బతుకుతోంది? ఏ ఆశ చూసుకు తిరుగుతోంది? చావలేక బతకడమా? చావడం అంత సులభం కాదు గాబట్టి అవును, కోరినప్పుడు మృత్యువు రాదు.

మలుపు తిరిగింది జయ. నాలుగు అడుగులు పడ్డాయి. కుడివైపు నాలుగో యింటి కాంపౌండ్ గోడమీద మీదికి వరిగిన తురాయిచెట్టు-తన తురాయి చెట్టు- యింకా అల్లాగే వుంది. తనను ఎవరో ఆపినట్టు టక్కున ఆగిపోయింది జయ. ఏదో గుండెల్లో పొడిచినట్లయింది.

ఆ తురాయిచెట్టు నీడలోనే మొట్ట మొదటిసారి

రామాన్ని చూసింది. ఈనాడు రామం లేడు. మోడుబారిన తను తురాయినీడలో....

జయ కళ్ళు చెమరుస్తున్నాయి. ఎన్నాళ్ళు కారుస్తుంది కన్నీళ్ళు? మూడేళ్ళనుంచీ తన కంటి తడి ఆరటంలేదు. కన్నీళ్ళు రామాన్ని వెనక్కి తేగలవా? పోనీ, తన తండ్రినైనా?

० ० ०

డిప్టీకలెక్టర్ సుబ్రహ్మణ్యాం మొదటి భార్యకు ఒక కొడుకు. ఆవిడ పదేళ్ళు కాపరంచేసి కాలంచేసింది. రెండో భార్య సుభద్రమ్మను ఆయన ఏరి కోరి చేసుకున్నాడు. ఆవిడ కూతురే జయ. మొదటిభార్య కొడుక్కీ, సుభద్రమ్మకీ క్షణం పడేదికాదు. సుబ్రహ్మణ్యాం తెలివిగలవాడు. కాబట్టి కొడుకుని మొదటినుంచి హాస్టల్లో ఉంచి చదువు చెప్పించాడు. తండ్రి, కొడుకుల మధ్య డబ్బు ప్రమేయం తప్ప, ప్రేమాభిమానాలుండేవి కావు,సత్యం శలవులకి వచ్చినా ఏదో పరాయివాడిలా సంచరించేవాడు, జయకికూడా అతనంటే అంత యిష్టం ఉండేదికాదు. సుబ్రహ్మణ్యాం బాధ్యతాయుతుడైన తండ్రి కాబట్టి కొడుక్కి బి. యిడి. చెప్పించి పెండ్లి పేరంటం జరిపాడు. తండ్రిమీద ఆధారపడాల్సినవాడికి ఉద్యోగం లభించడంవల్లా, కాస్త మంచీ చెడ్డా చూసేందుకు అత్తగారు దొరకడంవల్లా, తన సంసారం అంటూ ఏర్పడింది. తరువాత సత్యంకూడా తండ్రికి దూరం అయాడు.

సుబ్రహ్మణ్యం తన కూతురు బాగా చదువుకొని యిష్టంవచ్చిన వరుణ్ణి వెతుక్కోవాలనే ఉద్దేశంతో జయని చదివించాడు. తండ్రి ఆశయాలకు అనుగుణంగా చదువుకుంటూండేది ఆమె. ఇంటర్ సీనియర్‌లో ఉండగా తల్లి మశూచికంపోసి చచ్చిపోయింది. భార్య మరణంతో సుబ్రహ్మణ్యం పిచ్చివాడయేంతపని అయింది. జయ తండ్రికి ధైర్యం చెప్పి, వేదాంతం బోధించేది. ఇద్దరూ తండ్రి కూతుళ్ళుగా కాక—తల్లీ కొడుకుల్లా మారిపోయారు. జయ వయసులో చిన్నదైనా తండ్రిని సముదాయించాల్సివచ్చింది. తల్లి మరణంతో ఇంటి బాధ్యత జయ నెత్తిన పడింది. ఈగొడవల్లో ఆమె ఇంటరు తప్పింది.

సుబ్రహ్మణ్యం స్థలం మార్పుకని, ఏడాది శెలవుపెట్టి, మద్రాసు వచ్చాడు. ఆ ఏడాది జయ ఇంటర్ పూర్తి చేసే ప్రయత్నంలోవుండి, ఇంటిదగ్గిర వుంటే పొద్దుపోక, తనతండ్రికి తెలిసిన కాన్వెంటులో, తండ్రి పరిచయాన్ని పురస్కరించుకొని టీచరుగా జేరింది. మొదట్లో అల్లికకుట్లు నేర్చుకునేందుకు, కాన్వెంటు సిస్టర్సు దగ్గిరకు వెళ్తూండేది. పూసుపోక పిల్లలకు తెలుగు పాఠాలు ప్రారంభించింది. 'నాకు సిస్టర్సు ఎంబ్రాయిడరీ నేర్పుతున్నారు. కనక వారికి బాకీపడి వుండటం భావ్యంకాదని—యీ పని మొదలెట్టాను" అంది తండ్రితో.

జయ ఇలా వుద్యోగం చెయ్యడం తండ్రికి ఇష్టంలేదు. డిప్టీకలెక్టరు ఏకైక పుత్రికారత్నం పంతులమ్మపని చెయ్యాల్సిన ఖర్మమేమిటి? కాని డబ్బు పుచ్చుకోకుండా—స్నేహశీల్యా

చేస్తున్న ఉద్యోగం కాబట్టి, తమ దర్జాకు లోపం లేదని సరి పెట్టుకున్నాడు డిప్టీక లెక్చరర్ సుబ్రహ్మణ్యం.

జయ రోజూ స్కూలుకి వచ్చే వేళ, రామం సరిగా ఆ సందు మలుపు తిరిగే వేళ. అతను ఆఫీసుకు బయలు దేరుతూండేవాడు, ఆమె స్కూలువైపుగా వెళ్తూండేది.

మొదట ఒకరినొకరు రోజూ చూసుకోడం, కళ్ళతో పల్కరించుకోడం, చిరునవ్వులు నమస్కారాలు క్రమంగా మాటల్లోకి దిగారు. ఒకరి సంసారాలు మరొకరికి పరిచయం అయాయి. రామం ఇన్సూరెన్సు ఇనస్పెక్టరు. పెద్ద వుద్యోగమేమీ కాదది. కాని అతను చూపులకు బావుంటాడు. తెలివిగలవాడు. రామానికి ఒక తమ్ముడూ, ముసలి తల్లీ వున్నారు. ఇదీ వాళ్ళ సంసారం.

కూతురు వుత్సాహంచూసి సుబ్రహ్మణ్యం ఆమె మనసు గ్రహించాడు. రామం ప్రతి సాయంత్రం కాలక్షేపానికి సుబ్రహ్మణ్యం గారింటికి వెళ్ళేవాడు. జయ చక్కని వరుణ్ణి ఎతుక్కున్నందుకు సంతోషించాడు సుబ్రహ్మణ్యం. ఇద్దరికీ ఒక శుభముహూర్తాన పెండ్లయింది.

పెండ్లి ఫిబ్రవరిలో జరిగింది. పెండ్లయిన తర్వాత భర్తకీ, తండ్రికీ జయ స్కూల్లో పనిచేయటం ఇష్టంలేదు. కాని సంవత్సరం మధ్యలో, స్కూలు వదిలేయడానికి ఆమె వప్పుకోలేదు. ఏప్రియల్లో స్కూళ్ళు మూసినప్పుడు ఉద్యోగం మానేస్తానంది.

రోజూ సాయంత్రం ఆఫీసునుంచి సరాసరి స్కూలు కొచ్చి గేటు దగ్గర నిలబడేవాడు భర్త.

"ఇన్నాళ్లూ వొంటిగా, రాలేదా, పోలేదా? నేనింటికి రాలేనా? మీా కెందుకీ శ్రమ" అనేది జయ.

"ఇలా నిన్ను ఇంటికి తీసుకెళ్ళడం నాకెట్లా ఉంటుందో నీకు తెలిస్తేగా!" అని ఆగిపోయాడు రామం జయ కళ్ళల్లోకి చూస్తూ. మాటల్లోకి మారని సందేశం ఎంత ఉండేదో ఆ కళ్ళల్లో! టపటప్మన కన్నీటిబొట్లు చీరమీాద పడ్డాయి. జయ అలాగే నిల్చుండిపోయింది. ఏడి ఆనాటి తన భర్త? ఎంత ప్రేమించింది తను? ఇంతేనా చివరికి! అంతా శూన్యమే!

కాన్వెంటు మూసే రోజున ఎంత హడావుడి! టీచర్స్, సిస్టర్స్, పిల్లలూ వీడ్కోలు విందు ఎంత చక్కగా చేశారు!

ఆనాడు తన చెయ్యి నొక్కుతూ భర్త "అమ్మగారి వల్ల అయ్యగార్కి ఓ దండవేశారు" అని అంటే తనెంత పొంగిపోయింది! సందు మలుపు తిరిగేదాకా పిల్లలు "వేవ్" చెయ్యడం నిన్న జరిగినట్టుంది. ప్రతివాళ్లూ తనకు శుభం కలగాలని ఆశీర్వదించారు కాని...

o o o o

వేసంగి అయింతరువాత సుబ్రహ్మణ్యం డ్యూటీలో జాయిన్ అయాడు. రామాన్ని ఐదువందల జీతంతో బ్రాంచ్ మేనేజరుగా కలకత్తా పంపించారు. అందరూ జయ అదృష్టవంతురాలన్నారు. అత్తగారు మహాలక్ష్మి అంది. భర్త

దేవతవన్నాడు. తండ్రి వరహాల తల్లివన్నాడు. తను పొంగి పోయిందానాడు. ఈనాడు వాళ్ళ మాటలన్నీ తన్ని వెక్కి రిస్తున్నాయి. తనదీ ఒక బతుకేనా!

అత్తగార్నీ, మరిదినీ మద్రాసులో వదిలి జయా భర్తా వెళ్ళారు. కొత్త కాపరం. జయలక్ష్మి నడిస్తే అరిగిపోతుం దేమోనన్నంత గారాబంగా చూసేవాడు భర్త. కావలసినన్ని చీరెలూ, నగలూ భర్తకూడా పుష్కలంగా సంపాయించే వాడు. ఆమెకింకా ఏం కావాలి? తన అదృష్టానికి మురిసి పోయేది. అయిదేళ్లూ అయిదు క్షణాల్లా గిర్రున తిరిగి పోయాయి. తండ్రి ఫించను పుచ్చుకున్నాడు. అత్తగారు చనిపోయింది. మరది కాలేజీ క్లాసులోకి వచ్చాడు.

ఆ ఏడు సంక్రాంతికి భార్యాభర్త లిద్దరూ కలిసి పాల కొల్లు వెళ్దామని ప్లాను వేసుకున్నారు. పాలకొల్లులోని ఇంటికి సున్నాలూ, రంగులూ వేయించాడు సుబ్రహ్మణ్యం, అల్లుడూ కూతురూ వస్తున్నారనే అట్టహాసంతో.

కలకత్తాలో మతకలహాలు జాస్తిగావున్న రోజులవి. జయని పుట్టింటికి వెళ్ళిపొమ్మని భర్త తొందరపెట్టాడు. కాని అతన్ని ఆ అపాయంలో వదిల తను వెళ్ళిపోగలదా! "బ్రతు కుతే ఇద్దరం బ్రతుకుతాం - లేకపోతే ఇద్దరం చస్తాం" అని అన్నదేగాని, ఆమె మాట అబద్ధం అయింది.

ఆఫీసు జమాన్ రషీద్‌ని ఎవరో పొడిచారని విని, వివ రాలు తెలుసుకునేందుకు వీధిలోకి వెళ్ళాడు భర్త. దుశ్శకున మైనా తోచలేదు. తనకు తమమీద ఎవరికి విరోధముంటుం

దని అనుకున్నారు. మూడురోజుల తర్వాత, వాళ్ళ ఆఫీసు గుమాస్తా శవాన్ని గుర్తుపట్టి యింటికొచ్చి చెప్పాడు తనకి.

బ్రహ్మ ప్రయత్నంమీద ఆమె ఆ నగరంనుంచి తప్పించుకుని కట్టుబట్టల్తో తండ్రి చేతుల్లో వాలింది.

ఏడాదిపాటు జయ పక్కవదలి రాలేదు. భర్తని గుండాలు ఎలా పొడిచి వుంటారో, అతను ఎంత బాధపడి వుంటాడో వూహించుకుంటూ నిద్దట్లో కెవ్వుమనేది. కూతురు కూడా దక్కదేమోనని సుబ్రహ్మణ్యం భయపడ్డాడు.

మరుసటి సంవత్సరం తండ్రీ, కూతురు కాకినాడలో కాపరం పెట్టారు. సుబ్రహ్మణ్యం కూతురికి వుద్యోగాలు అవీ చేసే అవసరం లేకపోయినా, మనసు మళ్ళించేందుకని బి. ఎ. లో చేర్పించాడు. జయ జీవచ్ఛవంలా అయింది. పూర్వపు నిగారింపు లేదు. కాలేజీకి వెళ్ళేది వచ్చేది.

"నేనున్నాను నీ కెందుకమ్మా" అని ధైర్యం చెప్పేవాడు తండ్రి.

"నేనున్నాను నీకేం తక్కువ" అనేవాడు భర్త పూర్వం. కాని ఏడీ ఆ భర్త?

సుబ్రహ్మణ్యానికి జయసాయం, జయకి సుబ్రహ్మణ్యం సాయం. అలా తండ్రీ కూతుళ్ళిద్దరూ కాలం గడుపుతుండేవారు. జయ బి. ఎ, పరీక్షకు కూచుంది.

వేసంగి శలవల్లో కాలేజీ మూసెయ్యగానే యిద్దరూ పాలకొల్లు వెళ్ళిపోయారు.

అది సాయంత్రంవేళ. మెల్లాలో కూచుని జయ "గీతాంజలి" చదువుతోంది. చీకటి పడింది. దీపం ముట్టించి మరో గేయం చదివింది. కాని షికారుకని వెళ్ళిన తండ్రి ఎంతకీ రాకపోవడంవల్ల ఆమె ధ్యాస పుస్తకంమీదనుంచి మళ్ళింది. మనసు పరిపరి విధాల పోయింది. ఎనిమిదయింది. తొమ్మిదయింది. సినిమాకిగాని వెళ్ళాడా అనుకుంది ఎప్పుడూ వెళ్ళడే! పదిగొట్టారు. మనుష్యుల గుంపు ఒకటి తమ యింటి వైపే వొస్తోంది.

ఒక్క పరుగున వీధిలో పడ్డది. ఏమయింది? నోట మ్మట నురగలు. మనలోకంలో లేడు. మాంత్రికులొచ్చారు. విషం బాగా ఎక్కింది. పొలంగట్టున పాము కరచి పడుంటే తీసుకొచ్చారుట.

తెల్లవారేటప్పటికి తండ్రిగూడా జయని వదలి వెళ్ళి పోయాడు. "నేనున్నానుగా" అనేవాళ్ళు వొక్కరూ లేరు జయకి.

తెల్లవారిన తర్వాత వూళ్లో నలుగురూ కలిసి కర్మ కాండ ముగించారు. మూడోనాటి రాత్రికి ఎక్కడనుండి, ఎలావచ్చి వూడిపడ్డారో సత్యం, అతని పెళ్ళాం, నలుగురు పిల్లలూ దిగారు. ఒదినగారి ముఖంగూడా మర్చిపోయింది జయ.

అప్పటికిగాని జయకి తను నిరాధారనని తెలియదు. వొదినగారు అన్నగారూ అంతా తమ స్వంతం అయినట్టు పనులూ, రాతకోతలూ మొదలెట్టారు.

జయకి మిగిలింది, ఒక బట్టలపెట్టా, ఒంటిపేట గొలుసూ, ఒకగాజుల జతా, రిస్టువాచీ. నాన్న అకస్మాత్తుగా పోవడంవల్ల వున్నదీ, మన్నదీ అంతా అన్నగారికి దక్కింది.

జయ ఆ స్తిపాస్తులడగలేదు. బి. ఇడి. పూర్తిచేసుకునేందుకు వెయ్యో పదిహేను వందలో యిమ్మంది. "తిన్నదంతా చాలదూ యింకా కావాలిట అన్ని ముచ్చట్లూ తీరాయిగా?" అని వదినెగారు పక్కగదిలోంచి అన్నమాటలు జయ చెవిని బడ్డాయి. మర్నాడు తన బట్టలపెట్టా, గొలుసూ గాజులూ అమ్మగావచ్చిన మూడువందలూ పుచ్చుకుని పట్నం వచ్చి వై. డబ్లియు. సి. ఏ లో జేరింది.

కాన్వెంటు సిస్టర్ వెనక ఎరుగున్నదే కాబట్టి బి. ఇడి. కాకపోయినా ఫర్వాలేదని కనికరించి టీచరుగా చేర్చుకుంది.

డిప్టీకలెక్టరు కూతురూ, ఐదువందల రూపాయల జీతగాడి భార్యా అయిన జయ జీవితపు విలువ నెలకి డెబ్బయి రూపాయిలు. జయ బతుకుతుంది, చావదు. తండ్రి ఎవరు? భర్త ఎవరు? తనకోసం తను బతుకుతుంది. నెమ్మది నెమ్మదిగా బి. ఇడి. కూడా అవుతుంది.

——:o:——